

RESSENYES

WAJCMAN, Judy (2015)

Pressed for Time: The Acceleration of Life in Digital Capitalism

Chicago i Londres: The University of Chicago Press, 215 p.

ISBN 978-0-226-19647-3

La sociòloga australiana Judy Wajcman, professora de la London School of Economics, presenta un nou llibre que s'emmarca en l'estudi del vincle entre tecnologia i societat. Després d'obres com ara *The social shaping of technology: How the refrigerator got its hum* (1985), *Feminism confronts technology* (1991), *TechnoFeminism* (2004) o *The handbook of science and technology studies* (2008), en aquest cas, Wajcman ens convida a reflexionar sobre el conflicte entre l'eterna promesa d'una vida més fàcil gràcies als trepidants avenços tecnològics i, d'altra banda, la sensació creixent de viure pressionats pel temps.

Ubicant-se en el que Hartmut Rosa (2013) anomena *societat de l'acceleració*, en relació amb els canvis tecnològics i socials, com també amb les exigències més elevades dels ritmes quotidians, Wajcman posa el focus en les tensions entre la tecnologia digital i les relacions socials. Així, l'autora intenta donar resposta a una pregunta clara: l'acceleració tecnològica està desembocant, de forma inexorable, en l'acceleració de la vida quotidiana? Amb aquest objectiu, Wajcman parteix d'una perspectiva històrica

per després combinar diferents postulats teòrics amb estudis empírics a nivell internacional, tant propis com d'altres investigadors de l'àmbit, per donar resposta a aquesta qüestió.

De forma general, Wajcman defensa que cal abandonar una visió determinista de la tecnologia, amb la qual cosa nega que aquesta modifiqui per si mateixa les nostres pautes i els nostres ritmes de comportament i que comporti estils nous de comunicació i de socialització. Per aquest motiu, proposa la necessitat d'entendre la tecnologia no com un ens extern que evoluciona de forma autònoma, sinó com una pràctica sociomaterial, pel fet que és inherentment social en tant que està dissenyada i utilitzada per les persones. Com a punt de partida, en els dos primers capítols, l'autora planteja, des d'un punt de vista històric i conceptual, les dues qüestions fonamentals del llibre: «És veritat que el ritme de vida s'està accelerant i que vivim en la societat de l'alta velocitat?», «És cert que la tecnologia està modificant, tant des de la dimensió col·lectiva com des de les nostres percepcions individuals, els ritmes de la vida quotidiana?». Wajcman

apunta que, malgrat que ens trobem en el moment de la història en què, de forma general, es disposa de més temps lliure, la sensació de viure sota el jou del rellotge és cada cop més generalitzada. Per tal de donar resposta a aquest fet, la resta del llibre estudia aquesta dicotomia des de diferents esferes, basant-se en l'anàlisi de les relacions temporals entre persones com una dinàmica recíproca més que no pas de tipus causa-efecte.

L'autora planteja la peça central del treball al principi del tercer capítol, l'anomenada *Time-Pressure Paradox*, entesa com la contradicció entre l'acceleració dels avenços tecnològics i la sensació de l'acceleració dels nostres ritmes de vida. Wajcman defensa que aquesta tensió s'explica tant per una desigualtat creixent en la distribució social del temps disponible, com per una qualitat desigual d'aquest temps entre diferents col·lectius, alhora que per un canvi cultural en la visió d'una vida atrafegada com una vida d'èxit i de felicitat, premissa que, en tot cas, l'ús de les tecnologies digitals està contribuint a reforçar.

El paper específic de les tecnologies de la comunicació adquireix el paper principal del relat al quart capítol, on se n'explora específicament el rol en la dilució de la frontera entre la feina i l'oci. En aquest cas concret, l'autora expressa que els canvis en l'organització del treball cap a una flexibilitat, una fragmentació i una inseguretat més grans s'estan aprofundint amb l'ús generalitzat de dispositius com ara els ordinadors o els telèfons intel·ligents, en tant que, com a màquines d'una elevada complexitat i multifuncionalitat, reconfiguren tant la nostra concepció de la feina com l'abast que pot tenir, tant en l'espai com en el temps.

No és només en l'àmbit públic de les nostres vides, sinó també en el privat, on es juga la partida entre tecnologia i temps. Al capítol cinquè, l'autora indica que és a l'esfera de la llar i, com a punt central del seu relat, en les relacions de gènere on aquesta tensió esdevé més evi-

dent. En aquest sentit, l'autora apunta que, tot i que la munió de dispositius i d'aparells de què disposem, des de la rentadora fins al telèfon intel·ligent, haurien de comportar més disponibilitat temporal (a més de reduir la desigualtat en termes de gènere), la realitat és que el canvi en el significat de certes tasques quotidianes, alhora que l'aparició de noves necessitats, han comportat una sensació més gran de viure a contrarellotge.

Com a exemple d'aquesta paradoxa a l'esfera de la llar, l'autora explica que, malgrat que la generalització dels aparells domèstics va contribuir a incorporar la dona al mercat laboral, l'increment dels estàndards en aspectes com ara la higiene personal, la cura dels infants o, en general, la conciliació de la vida professional amb la familiar ha corregit de forma negativa el temps que havia quedat lliure en primera instància. En aquesta direcció, Wajcman explica que, tot i que les tecnologies intel·ligents poden ser eines que facilitin l'organització de les tasques quotidianes, sembla que, al mateix temps, el seu poder queda amagat per l'estrès que produeix una vida laboral i familiar més intensa. Per aquesta raó, i fent una mirada al futur, l'autora posa en dubte que la promesa de disposar de cases intel·ligents i de robots d'assistència comporti una vida més relaxada i còmoda, sinó que veu molt plausible que els seus dissenys socialment esbiaixats segueixin replicant desigualtats temporals, fonamentalment des de la perspectiva de gènere o de renda.

El sisè capítol qüestiona, de forma provocativa, una de les assumpcions més comunes sobre el rol de la tecnologia digital en la manera com ens comuniquem: és cert que la connectivitat constant posa en perill la qualitat de les nostres relacions personals? A través d'exemples empírics, Wajcman proposa que les TIC poden estar esdevenint un element clau per intensificar relacions amb la família i els amics, «combinant intimitat i distància espacial en noves configuracions tempo-

als» (p. 139), especialment per als col·lectius sota risc d'exclusió social. En aquest sentit, l'autora planteja que, efectivament, les formes de relació personal estan canviant, perquè cada cop més es basen en una necessitat comunicativa i reflexiva més gran. Aquest fet es veu reforçat, no pas causat, per les capacitats que aquestes tecnologies ofereixen. Així, en aquest capítol, hi conclou que el repte és el de formar part del procés d'aprenentatge col·lectiu que implica incorporar aquestes eines en la nostra vida quotidiana.

Seguint amb la línia anterior, el setè capítol acaba el llibre explicant precisament de quina manera la tecnologia digital pot ajudar-nos a gestionar el temps. Per fer-ho, Wajcman explica que cal realitzar un replantejament que vagi més enllà del debat entre tecnologia i societat, i que, per contra, se centri en la pròpia naturalesa sobre la manera que tenim d'organitzar-nos i de distribuir el temps com a col·lectiu. És per aquest motiu que, en aquest darrer capítol, l'autora torna a qüestionar la validesa de la frontera entre horari personal i horari laboral, defensant que les noves tecnologies poden ser molt útils, no per comptar la quantitat d'hores que dediquem a treballar, sinó per pensar el que, com a societat, entenem per «treball».

En definitiva, el llibre aquí ressenyat ens brinda eines conceptuals noves per pensar sobre un tema de tanta actualitat com és el triangle format per la tecnologia, el temps i la societat. Wajcman té la virtut de combinar teoria i casos concrets per tal d'oferir una nova manera d'entendre el rol de les TIC en la nostra quotidianitat, alhora que ho fa des d'un punt de vista crític. A banda de l'interès general d'aquest llibre, la darrera obra d'aquesta sociòloga pot ser també molt útil per als geògrafs. Si la relació dels éssers humans amb el medi no té lloc només en termes espacials, sinó que, com va apuntar Hägerstrand (1970), aquesta també es dona en termes temporals, com a mínim

resulta interessant plantejar-se si les formes noves de quotidianitat es poden plasmar en un diàleg nou amb el territori. En aquest sentit, Wajcman apunta que «el tradicional espaitemps de la setmana i del cap de setmana, com també de les seves relacions socials característiques, són ara poroses, en tant que les persones treballen, juguen, consumeixen i interactuen a tot arreu, a qualsevol hora» (p. 169).

Referències bibliogràfiques

- HÄGERSTRAND, T. (1970). «What About People in Regional Science?». *Papers of the Regional Science Association*, 24, 22-71.
- MACKENZIE, D. i WAJCMAN, J. (eds.) (1985). *The social shaping of technology: How the refrigerator got its hum*. Milton Keynes Philadelphia: Open University Press. ISBN: 9780335150267.
- ROSA, H. (2013). *Social acceleration: A new theory of modernity*. Columbia University Press. ISBN: 9780231148344.
- WAJCMAN, J. (1991). *Feminism confronts technology*. University Park, Pennsylvania: Pennsylvania State University Press. ISBN: 9780271008028.
- (2004). *Technofeminism*. Cambridge, UK; Oxford: Polity Press. ISBN: 0-7456-3043-X.
- WAJCMAN, J.; HACKETT, E. i AMSTERDAMSKA, O. (2008). *The handbook of science and technology studies*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press Published in co-operation with the Society for the Social Studies of Science. ISBN: 9781435605046.

Xavier Delclos Alió

Universitat Autònoma de Barcelona

Departament de Geografia

xavier.delclos@uab.cat

<http://dx.doi.org/10.5565/rev/dag.410>

